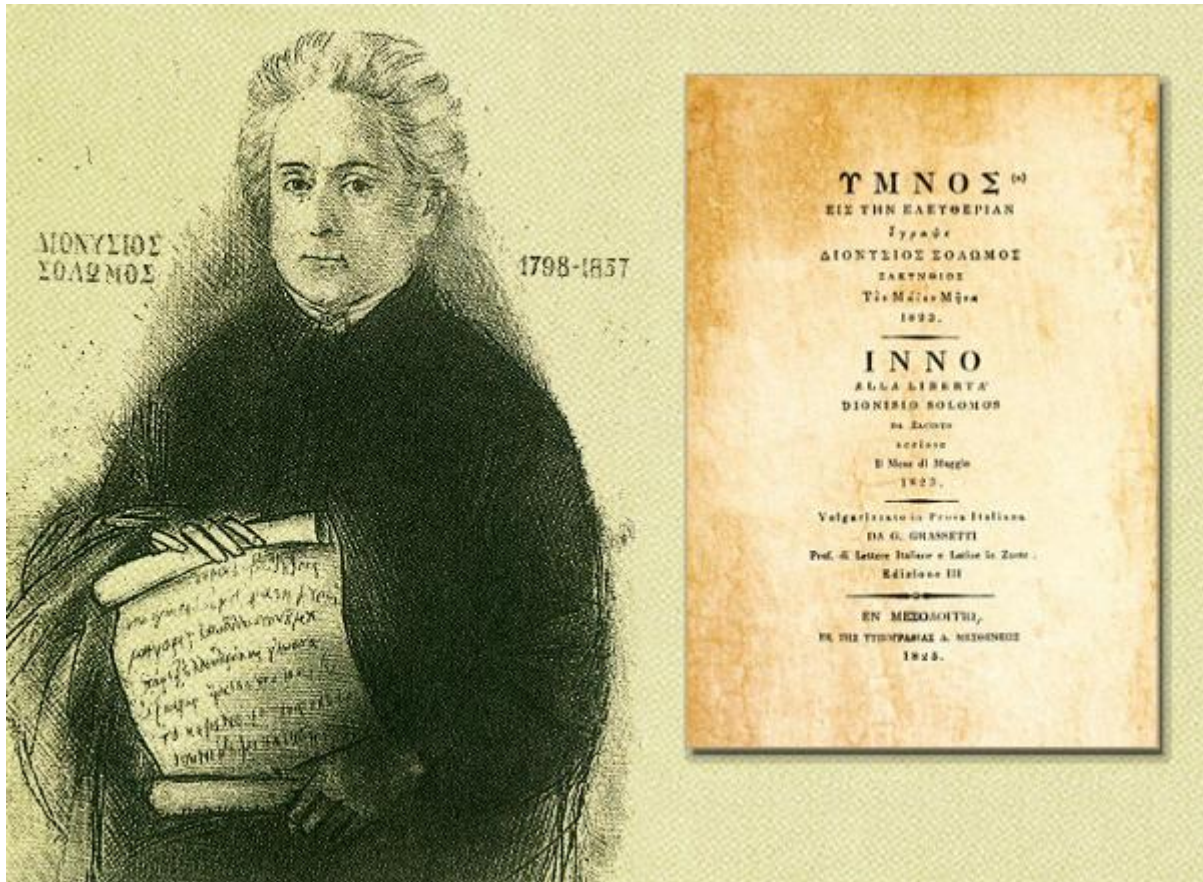

«Ύμνος εις την Ελευθερία»

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

21 Οκτωβρίου του 1825: Δημοσιεύεται για πρώτη φορά στη «Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος» κριτική του ποιήματος του Διονυσίου Σολωμού «Ύμνος εις την Ελευθερία», από τον Σπυρίδωνα Τρικούπη.

Ο Ύμνος εις την Ελευθερία γράφτηκε από τον 25χρονο Σολωμό στη Ζάκυνθο, πρώτα στα ιταλικά και εν συνεχεία στα ελληνικά, τον Μάιο του 1823, σε μία περίοδο ιδιαίτερης έξαρσης της Ελληνικής Επανάστασης. «...Δε θέλω να περάσει κανενός από το μυαλό πως την ώρα που νικούν οι δικοί μας στο Μαραθώνα, εγώ κάθομαι και τραγουδώ για ένα βοσκόπουλο...» (Ο θάνατος του βοσκού), έγραφε στον φίλο του Γεώργιο Δε Ρώσση την ίδια εποχή.

Το ποίημα του Σολωμού αποτελείται από 158 τετράστιχες στροφές. Το μέτρο είναι τροχαϊκό με εναλλαγές επτασύλλαβων και οκτασύλλαβων στίχων. Σύμφωνα με το περιεχόμενό του μπορεί να χωρισθεί στα εξής μέρη:

Προοίμιο (στρ. 1-34). Ο ποιητής παρουσιάζει τη θεά ελευθερία, θυμίζει τα

περασμένα μαρτύρια του Ελληνισμού, την εξέγερση των σκλάβων, τη χαρά του Ελληνισμού, την έχθρα των Ευρωπαίων ηγεμόνων και την περιφρονητική αδιαφορία των Ελλήνων για τα φιλότουρκα αισθήματά τους.

Η περιγραφή της Μάχης της Τριπολιτσάς (στρ. 35-74).

Η μάχη της Κορίνθου και η καταστροφή του Δράμαλη στα Δερβενάκια (στρ. 75-87).

Η πρώτη πολιορκία του Μεσολογγίου στα 1822 και ο πνιγμός των Τούρκων στον ποταμό Αχελώο (στρ. 88-122).

Τα πολεμικά κατορθώματα στη θάλασσα, η πυρπόληση της τουρκικής ναυαρχίδας κοντά στην Τένεδο και ο απαγχονισμός του Γρηγορίου Ε'. (στρ. 123-138).

Επίλογος (στρ. 139-158). Ο ποιητής συμβουλεύει τους αγωνιστές να απαλλαγούν από τη διχόνοια και προτρέπει τους δυνατούς της Ευρώπης να αφήσουν την Ελλάδα να ελευθερωθεί (Γιάννης Ν. Παππάς: «Για να γνωρίσουμε το Σολωμό», εκδ. Μεταίχμιο).

Η φήμη του ποιήματος ξεπέρασε γρήγορα τα στενά όρια της Ζακύνθου. Το 1824 μεταφράστηκε μέρος του στα αγγλικά και ολόκληρο στα γαλλικά. Στον επαναστατημένο ελληνικό χώρο δημοσιεύτηκε τον ίδιο χρόνο στο Μεσολόγγι, στην εφημερίδα «Ελληνικά Χρονικά» του Ιάκωβου Μάγερ. Θα ακολουθήσουν και άλλες δημοσιεύσεις τον επόμενο χρόνο, ενώ στις 21 Οκτωβρίου του 1825 θα δημοσιευθεί και η πρώτη κριτική του ποιήματος από τον Σπυρίδωνα Τρικούπη στη Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος, που εκδιδόταν στο Ναύπλιο.

Μεταξύ 1828 και 1830, ο Ύμνος εις την Ελευθερίαν μελοποιήθηκε από τον κερκυραίο μουσουργό Νικόλαο Μάντζαρο για τετράφωνη ανδρική χορωδία και ακουγόταν με ενθουσιασμό σε εθνικές εορτές στα Επτάνησα. Τον Δεκέμβριο του 1844 ο Μάντζαρος παρουσίασε μια νέα μελοποίηση του ποιήματος και την υπέβαλε στον βασιλιά Όθωνα, με την ελπίδα να γίνει το «εθνικό άσμα» της χώρας. Μέχρι τότε ο Εθνικός Ύμνος της Ελλάδας ήταν ο Βαυαρικός (η γνωστή μελωδία του Χάιντν, που σήμερα είναι ο εθνικός ύμνος της Γερμανίας και της Αυστρίας). Το έργο έγινε δεκτό μόνο ως σύνθεση και βραβεύτηκε με τον Αργυρό Σταυρό του Τάγματος του Σωτήρος.

Το 1865, κατά τη διάρκεια επίσκεψής του στην Κέρκυρα, ο Βασιλιάς Γεώργιος Α' άκουσε την εκδοχή της σύνθεσης του Μάντζαρου για ορχήστρα πνευστών από την μπάντα της Φιλαρμονικής Εταιρείας Κερκύρας και του έκανε εντύπωση. Ακολούθησε το Βασιλικό Διάταγμα της 4ης Αυγούστου 1865, που το χαρακτήρισε «επίσημον εθνικόν άσμα» και εντελλόταν η εκτέλεσή του «κατά πάσας τας ναυτικές παρατάξεις του Βασιλικού Ναυτικού». Επίσης, ενημερώθηκαν οι ξένοι πρέσβεις, ώστε να ανακρούεται και από τα ξένα πλοία στις περιπτώσεις απόδοσης τιμών προς τον Βασιλιά της Ελλάδος ή την Ελληνική Σημαία. Από τότε ο Ύμνος εις την Ελευθερίαν του Διονυσίου Σολωμού, μελοποιημένος από τον Νικόλαο

Μάντζαρο, θεωρείται ως εθνικός ύμνος της Ελλάδας. Από τις 18 Νοεμβρίου 1966 με την απόφαση 6133 του υπουργικού συμβουλίου καθιερώθηκε και ως εθνικός ύμνος της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Ύμνος εις την Ελευθερίαν

Libertà vo candando, ch'è si cara
Come sa chi per lei vita rifiuta.

Σε γνωρίζω από την κόψη
Του σπαθιού την τρομερή,
Σε γνωρίζω από την όψη
Που με βία μετρά τη γη.
Απ' τα κόκαλα βγαλμένη
Των Ελλήνων τα ιερά,
Και σαν πρώτα ανδρειωμένη,
Χαίρε, ω χαίρε, Ελευθεριά!
Εκεί μέσα εκατοικούσες
Πικραμένη, εντροπαλή,
Κι ένα στόμα ακαρτερούσες,
Έλα πάλι, να σου πη.
Άργειε νά 'λθη εκείνη η μέρα,
Και ήταν όλα σιωπηλά,
Γιατί τά 'σκιαζε η φοβέρα
Και τα πλάκωνε η σκλαβιά.
Δυστυχής! Παρηγορία
Μόνη σου έμενε να λες
Περασμένα μεγαλεία
Και διηγώντας τα να κλαις.
Και ακαρτέρει, και ακαρτέρει
Φιλελεύθερη λαλιά,
Ένα εκτύπαε τ' άλλο χέρι
Από την απελπισιά.
Κι έλεες: πότε, α! πότε βγάνω
Το κεφάλι από τς ερμιές;
Κι αποκρίνοντο από πάνω
Κλάψες, άλυσες, φωνές.
Τότε εσήκωνες το βλέμμα
Μες στα κλάιματα θολό,
Και εις το ρούχο σου έσταζ' αίμα,

Πλήθος αίμα Ελληνικό.
Με τα ρούχα αιματωμένα
Ξέρω ότι έβγαινες κρυφά
Να γυρεύης εις τα ξένα
Άλλα χέρια δυνατά.
Μοναχή το δρόμο επήρες,
Εξανάλθες μοναχή
Δεν είν' εύκολες οι θύρες,
Εάν η χρεία τες κουρταλή.
Άλλος σου έκλαψε εις τα στήθια,
Αλλ' ανάσασιν καμιά
Άλλος σου έταξε βοήθεια
Και σε γέλασε φρικτά.
Άλλοι, οϊμέ! στη συμφορά σου
Οπού εχαίροντο πολύ,
Σύρε νάβρης τα παιδιά σου,
Σύρε ελέγαν οι σκληροί.
Φεύγει οπίσω το ποδάρι
Και ολοκλήγορο πατεί
Ή την πέτρα ή το χορτάρι
Που τη δόξα σου ενθυμεί.
Ταπεινότατη σου γέρνει
Η τρισάθλια κεφαλή,
Σαν πτωχού που θυροδέρνει
Κι' είναι βάρος του η ζωή.
Ναι αλλά τώρα αντιπαλεύει
Κάθε τέκνο σου με ορμή,
Που ακατάπαυστα γυρεύει
Ή τη νίκη ή τη θανή.
Απ' τα κόκαλα βγαλμένα
Των Ελλήνων τα ιερά,
Και σαν πρώτα ανδρειωμένα,
Χαίρε, ω χαίρε, Ελευθεριά!
Μόλις είδε την ορμή σου
Ο ουρανός, που για τς εχθρούς
Εις τη γη τη μητρική σου
Έτρεφ' άνθια και καρπούς.
Εγαλήνευσε και εχύθη
Καταχθόνια μία βοή,

Και του Ρήγα σου απεκρίθη
Πολεμόκραχτη η φωνή.
Όλοι οι τόποι σου σ'εκράξαν
Χαιρετώντας σε θερμά,
Και τα στόματα εφωνάξαν
Όσα αισθάνετο η καρδιά.
Εφωνάξανε ως τ' αστέρια
Του Ιονίου και τα νησιά,
Και εσηκώσανε τα χέρια
Για να δείξουνε χαρά.
Μ' όλον πού 'ναι αλυσωμένο
Το καθένα τεχνικά,
Και εις το μέτωπο γραμμένο
Έχει: Ψ ε ύ τ ρ α Ε λ ε υ θ ε ρ ι ά.
Γκαρδιακά χαροποιήθη
Και του Βάσιγκτον η γη,
Και τα σίδερα ενθυμήθη
Που την έδεναν και αυτή.
Απ' τον πύργο του φωνάζει,
Σα να λέη σε χαιρετώ,
Και τη χήτη του τινάζει
Το Λεοντάρι το Ισπανό.
Ελαφιάσθη της Αγγλίας
Το θηρίο, και σέρνει ευθύς
Κατά τ' άκρα της Ρουσίας
Τα μουγκρίσματα της οργής.
Εις το κίνημά του δείχνει
Πως τα μέλη είν' δυνατά
Και στου Αιγαίου το κύμα ρίχνει
Μια σπιθόβολη ματιά.
Σε ξανοίγει από τα νέφη
Και το μάτι του Αετού,
Που φτερά και νύχια θρέφει
Με τα σπλάχνα του Ιταλού.
Και σ' εσέ καταγυρμένος,
Γιατί πάντα σε μισεί,
Έκρωζ' έκρωζε ο σκασμένος,
Να σε βλάβη, αν ημπορή.
Αλλο εσύ δεν συλλογιέσαι

Πάρεξ που θα πρωτοπάς
Δεν μιλείς και δεν κουνιέσαι
Στες βρισιές οπού αγρικάς.
Σαν τον βράχον οπού αφήνει
Κάθε ακάθαρτο νερό
Εις τα πόδια του να χύνη
Ευκολόσβηστον αφρό.
Οπού αφήνει ανεμοζάλη
Και χαλάζι και βροχή
Να του δέρνουν τη μεγάλη,
Την αιώνιαν κορυφή.
Δυστυχιά του, ω δυστυχιά του,
Οποιανού θέλει βρεθή
Στο μαχαίρι σου αποκάτου
Και σ' εκείνο αντισταθή.
Το θηρίο π' ανανογιέται,
Πως του λείπουν τα μικρά,
Περιορίζεται, πετιέται,
Αίμα ανθρώπινο διψά.
Τρέχει, τρέχει όλα τα δάση,
Τα λαγκάδια, τα βουνά,
Κι όπου φθάση, όπου περάση,
Φρίκη, θάνατος, ερμιά.
Ερμιά, θάνατος και φρίκη
Όπου επέρασες κι εσύ
Ξίφος έξω από τη θήκη
Πλέον ανδρείαν σου προξενεί.
Ιδού εμπρός σου ο τοίχος στέκει
Της αθλίας Τριπολιτσάς
Τώρα τρόμου αστροπελέκι
Να της ρίψης πιθυμάς.
Μεγαλόψυχο το μάτι
Δείχνει, πάντα οπώς νικεί,
Και ας είν' άρματα γεμάτη
Και πολέμιαν χλαλοή.
Σου προβαίνουνε και τρίζουν
Για να ιδής πως είν' πολλά
Δεν ακούς που φοβερίζουν
Ανδρες μύριοι και παιδιά;

Λίγα μάτια, λίγα στόματα
Θα σας μείνουνε ανοιχτά
Για να κλαύσετε τα σώματα
Που θε νάβρη η συμφορά.
Κατεβαίνουνε, και ανάφτει
Του πολέμου αναλαμπή.
Το τουφέκι ανάβει, αστράφτει,
Λάμπει, κόφτει το σπαθί.
Γιατί η μάχη εστάθη ολίγη;
Λίγα τα αίματα γιατί;
Τον εχθρό θωρώ να φύγη
Και στο κάστρο ν' ανεβή.
Μέτρα... είν' άπειροι οι φευγάτοι,
Οπού φεύγοντας δειλιούν
Τα λαβώματα στην πλάτη
Δέχοντ', ώστε ν' ανεβούν.
Εκεί μέσα ακαρτερείτε
Την αφεύγατη φθορά
Να, σας φθάνει, αποκριθήτε
Στις νυκτός τη σκοτεινιά.
Αποκρίνονται, και η μάχη
Έτσι αρχίζει, οπού μακριά
Από ράχη εκεί σε ράχη
Αντιβούιζε φοβερά.
Ακούω κούφια τα τουφέκια,
Ακούω σμίξιμο σπαθιών,
Ακούω ξύλα, ακούω πελέκια,
Ακούω τρίξιμο δοντιών.
Α! Τι νύκτα ήταν εκείνη
Που την τρέμει ο λογισμός;
Άλλος ύπνος δεν εγίνη
Πάρεξ θάνατου πικρός.
Της σκηνης η ώρα, ο τόπος,
Οι κραυγές, η ταραχή,
Ο σκληρόψυχος ο τρόπος
Του πολέμου, και οι καπνοί.
Και οι βροντές, και το σκοτάδι,
Οπού αντίσκοφτε η φωτιά,
Επαράσταιναν τον άδη

Που ακαρτέρειε τα σκυλιά.
Τ' ακαρτέρειε. – Εφαίνοντ' ίσκιои
Αναρίθμητοι γυμνοί,
Κόρες, γέροντες, νεανίσκοι,
Βρέφη ακόμη εις το βυζί.
Όλη μαύρη μυρμηγκιάζει,
Μαύρη η εντάφια συντροφιά,
Σαν το ρούχο οπού σκεπάζει
Τα κρεβάτια τα στερνά.
Τόσοι, τόσοι ανταμωμένοι
Επετιούνται από τη γη,
Όσοι είν' άδικα σφαγμένοι
Από τούρκικην οργή.
Τόσα πέφτουνε τα θέρι-
σμένα αστάχια εις τους αγρούς
Σχεδόν όλα εκείά τα μέρη
Εσκεπάζοντο απ' αυτούς.
Θαμποφέγει κανέν' άστρο,
Και αναδεύοντο μαζί,
Αναβαίνοντας το κάστρο
Με νεκρώσιμη σιωπή.
Έτσι χάμου εις την πεδιάδα,
Μες στο δάσος το πυκνό,
Όταν στέλνη μίαν αχνάδα
Μισοφέγγαρο χλωμό.
Εάν οι άνεμοι μες στ' άδεια
Τα κλαδιά μουγκοφυσούν,
Σειούνται, σειούνται τα μαυράδια,
Οπού οι κλώνοι αντικτυπούν.
Με τα μάτια τους γυρεύουν
Όπου είν' αίματα πηχτά,
Και μες στ' αίματα χορεύουν
Με βρυχίσματα βραχνά,
Και χορεύοντας μανίζουν
Εις τους Έλληνας κοντά,
Και τα στήθια τους εγγίζουν
Με τα χέρια τα ψυχρά.
Εκειό το έγγισμα πηγαίνει
Βαθιά μες στα σωθικά,

Όθεν όλη η λύπη βγαίνει,
Και άκρα αισθάνονται ασπλαχνιά.
Τότε αυξαίνει του πολέμου
Ο χορός τρομακτικά,
Σαν το σκόρπισμα του ανέμου
Στου πελάου τη μοναξιά.
Κτυπούν όλοι απάνου κάτου
Κάθε κτύπημα που εβγή
Είναι κτύπημα θανάτου,
Χωρίς να δευτερωθή.
Κάθε σώμα ιδρώνει, ρέει
Λες και εκείθεν η ψυχή
Απ' το μίσος που την καίει
Πολεμάει να πεταχθή.
Της καρδιάς κτυπίες βροντάνε
Μες στα στήθια τους αργά,
Και τα χέρια οπού χουμάνε
Περισσότερο είν' γοργά.
Ουρανός γι' αυτούς δεν είναι,
Ουδέ πέλαγο, ουδέ γη
Γι' αυτούς όλους το παν είναι
Μαζωμένο αντάμα εκεί.
Τόση η μάνητα και η ζάλη,
Που στοχάζεσαι, μη πως
Από μία μεριά και απ' άλλη
Δεν μείνη ένας ζωντανός.
Κοίτα χέρια απελπισμένα
Πώς θερίζουνε ζωές!
Χάμου πέφτουνε κομμένα
Χέρια, πόδια, κεφαλές,
Και παλάσκες και σπαθία
Με ολοσκόρπιστα μυαλά,
Και με ολόσχιστα κρανία
Σωθικά λαχταριστά.
Προσοχή καμία δεν κάνει
Κανείς, όχι εις τη σφαγή
Πάνε πάντα εμπρός. Ω! Φθάνει,
Φθάνει, έως πότε οι σκοτωμοί;
Ποίος αφήνει εκεί τον τόπο,

Πάρεξ όταν ξαπλωθή;
Δεν αισθάνονται τον κόπο
Και λες κι είναι εις την αρχή.
Ολιγόστευαν οι σκύλοι,
Και Α λ λ ά εφώναζαν, Αλλά
Και των Χριστιανών τα χείλη
Φ ω τ ι ά εφώναζαν, φ ω τ α ι ά.
Λεονταρόψυχα εκτυπιούνται,
Πάντα εφώναζαν φ ω τ ι ά,
Και οι μικροί κατασκορπιούνται,
Πάντα σκούζοντας Α λ λ ά.
Παντού φόβος και τρομάρα
Και φωνές και στεναγμοί
Παντού κλάψα, παντού αντάρα,
Και παντού ξεψυχισμοί.
Ήταν τόσοι! Πλέον το βόλι
Εις τ' αυτιά δεν του λαλεί.
Όλοι χάμου εκτίτοντ' όλοι
Εις την τέταρτη αυγή.
Σαν ποτάμι το αίμα εγίνη
Και κυλάει στη λαγκαδιά,
Και το αθώο χόρτο πίνει
Αίμα αντίς για τη δροσιά.
Της αυγής δροσάτι αέρι,
Δεν φυσάς τώρα εσύ πλιό
Στων ψευδόπιστων το αστέρι
Φύσα, φύσα εις το ΣΤΑΥΡΟ.
Απ' τα κόκαλα βγαλμένη
Των Ελλήνων τα ιερά,
Και σαν πρώτα ανδρειωμένη,
Χαίρε, ω χαίρε, Ελευθεριά!
Της Κορίνθου ιδού και οι κάμποι
Δεν λάμπ' ήλιος μοναχά
Εις τους πλάτανους, δεν λάμπει
Εις τ' αμπέλια, εις τα νερά.
Εις τον ήσυχον αιθέρα
Τώρα αθώα δεν αντηχεί
Τα λαλήματα η φλογέρα,
Τα βελάσματα το αρνί.

Τρέχουν άρματα χιλιάδες
Σαν το κύμα εις το γιαλό
Αλλ' οι ανδρείοι παλληκαράδες
Δεν ψηφούν τον αριθμό.
Ω τρακόσιοι! Σηκωθήτε
Και ξανάλθετε σ' εμάς
Τα παιδιά σας θέλ' ιδήτε
Πόσο μοιάζουνε με σας.
Όλοι εκείνοι τα φοβούνται
Και με πάτημα τυφλό
Εις την Κόρινθο αποκλειούνται
Κι' όλοι χάνουνται απ' εδώ.
Στέλνει ο άγγελος του ολέθρου
Πείναν και Θανατικό
Που με σχήμα ενός σκελέθρου
Περπατούν αντάμα οι δύο.
Και πεσμένα εις τα χορτάρια
Απεθαίνανε παντού
Τα θλιμμένα απομεινάρια
Της φυγής και του χαμού.
Και εσύ αθάνατη, εσύ θεία,
Που ό,τι θέλεις ημπορείς,
Εις τον κάμπο, Ελευθερία,
Ματωμένη περπατείς.
Στη σκιά χεροπιασμένες,
Στη σκιά βλέπω κι' εγώ
Κρινοδάκτυλες παρθένες
Οπού κάνουνε χορό.
Στο χορό γλυκογυρίζουν
Ωραία μάτια ερωτικά,
Και εις την αύρα κυματίζουν
Μαύρα, ολόχρυσα μαλλιά.
Η ψυχή μου αναγαλλιάζει
Πώς ο κόρφος καθεμιάς
Γλυκοβύζαστο ετοιμάζει
Γάλα ανδρείας και ελευθερίας.
Μες στα χόρτα, τα λουλούδια,
Το ποτήρι δεν βαστώ
Φιλελεύθερα τραγούδια

Σαν τον Πίνδαρο εκφωνώ.
Απ'τα κόκαλα βγαλμένη
Των Ελλήνων τα ιερά,
Και σαν πρώτα ανδρειωμένη,
Χαίρε, ω χαίρε, Ελευθεριά!
Πήγες εις το Μεσολόγγι
Την ημέρα του Χριστού,
Μέρα που άνθισαν οι λόγγοι
Για το τέκνο του Θεού.
Σούλθε εμπρός λαμποκοπώντας
Η Θρησκεία μ' ένα σταυρό,
Και το δάκτυλο κινώντας
Οπού ανεί τον ουρανό.
Σ' αυτό, εφώναξε, το χώμα
Στάσου ολόρθη, Ελευθεριά
Και φιλώντας σου στο στόμα
Μπαίνει μες στην εκκλησιά.
Εις την τράπεζα σιμώνει
Και το σύγνεφο το αχνό
Γύρω γύρω της πυκνώνει
Που σκορπάει το θυμιατό.
Αγρικάει την ψαλμωδία
Οπού edίδαξεν αυτή
Βλέπει τη φωταγωγία
Στους Αγίους εμπρό χυτή.
Ποιοι είν' αυτοί που πλησιάζουν
Με πολλή ποδοβολή,
Κι' άρματ', άρματα ταράζουν;
Επετάχτηκες εσύ.
Α! Το φως που σε στολίζει,
Σαν ηλίου φεγγοβολή,
Και μακρόθεν σπινθηρίζει,
Δεν είναι, όχι, από τη γη.
Λάμψιν έχει όλη φλογώδη
Χείλος, μέτωπο, οφθαλμός
Φως το χέρι, φως το πόδι
Κι' όλα γύρω σου είναι φως.
Το σπαθί σου αντισηκώνεις,
Τρία πατήματα πατάς,

Σαν τον πύργο μεγαλώνεις,
Και εις το τέταρτο κτυπάς.
Με φωνή που καταπείθει
Προχωρώντας ομιλείς
«Σήμερ', άπιστοι, εγεννήθη
Ναι, του κόσμου ο Λυτρωτής.
» Αυτός λέγει... Αποκρασθήτε:
Εγώ είμ' Α λ φ α, Ω μ έ γ α εγώ
Πέστε, που θ' αποκρυφθήτε
Εσείς όλοι, αν οργισθώ;
» Φλόγα ακοίμητην σας βρέχω,
Που μ' αυτήν αν συγκριθή
Κείνη η κάτω οπού σας έχω
Σαν δροσιά θέλει βρεθή.
» Κατατρώγει, ωσάν τη σχίζα,
Τόπους άμετρα υψηλούς,
Χώρες, όρη από τη ρίζα,
Ζώα και δένδρα και θνητούς.
» Και το παν το κατακαίει,
Και δεν σώζεται πνοή,
Πάρεξ του άνεμου που πνέει
Μες στη στάχτη τη λεπτή».
Κάποιος ήθελε ερωτήσει:
Του θυμού του είσαι αδελφή;
Ποιός είν' άξιος να νικήση,
Ή με σε να μετρηθή;
Η γη αισθάνεται την τόση
Του χεριού σου ανδραγαθιά,
Που όλην θέλει θανατώσει
Τη μισόχριστη σπορά.
Την αισθάνονται, και αφρίζουν
Τα νερά, και τ' αγρικώ
Δυνατά να μουρμουρίζουν
Σαν να ρυάζετο θηριό.
Κακορίζικοι, που πάτε
Του Αχελώου μες στη ροή,
Και πιδέξια πολεμάτε
Από την καταδρομή.
Να αποφύγετε! Το κύμα

Έγινε όλο φουσκωτό
Εκεί ευρήκατε το μνήμα
Πριν να ευρήτε αφανισμό.
Βλασφημάει, σκούζει, μουγκρίζει
Κάθε λαρυγγας εχθρού,
Και το ρεύμα γαργαρίζει
Τες βασφήμιες του θυμού.
Σφαλερά τετραποδίζουν
Πλήθος άλογα, και ορθά
Τρομασμένα χλιμιτρίζουν
Και πατούν εις τα κορμιά.
Ποίος στον σύντροφον απλώνει
Χέρι, ωσάν να βοηθηθή
Ποίος τη σάρκα του δαγκώνει
Όσο οπού να νεκρωθή.
Κεφαλές απελπισμένες,
Με τα μάτια πεταχτά,
Κατά τ'άστρα σηκωμένες
Για την ύστερη φορά.
Σβηέται -αυξαίνοντας η πρώτη
Του Αχελώου νεροσυρμή-
Το χλιμίτρισμα, και οι κρότοι,
Και του ανθρώπου οι γογγυσμοί.
Έτσι ν' άκουα να βουίξη
Τον βαθύν Ωκεανό,
Και στο κύμα του να πνίξη
Κάθε σπέρμα Αγαρηνό.
Και εκεί πού 'ναι η Αγία Σοφία,
Μες στους λόφους τους επτά,
Όλα τ' άψυχα κορμιά
Βραχосύντριφτα, γυμνά.
Σωριασμένα να τα σπρώξη
Η κατάρα του Θεού,
Κι απ' εκεί να τα μαζώξη
Ο αδελφός του Φεγγαριού.
Κάθε πέτρα μνήμα ας γένη,
Και η θρησκεία κι η Ελευθεριά
Μ' αργοπάτημα ας πηγαίνη
Μεταξύ τους, και ας μετρά.

Ένα λείψανο ανεβαίνει
Τεντωτό, πιστομητό,
Κι άλλο ξάφνου κατεβαίνει
Και δεν φαίνεται και πλιό.
Και χειρότερα αγριεύει
Και φουσκώνει ο ποταμός
Πάντα πάντα περισσεύει
Πολυφλοίσβισμα και αφρός.
Α! Γιατί δεν έχω τώρα
Τη φωνή του Μωυσή;
Μεγαλόφωνα, την ώρα
Οπού εσβηθούντο οι μισητοί.
Τον Θεόν ευχαριστούσε
Στου πελάου τη λύσσα εμπρός,
Και τα λόγια ηχολογούσε
Αναρίθμητος λαός.
Ακλουθάει την αρμονία
Η αδελφή του Ααρών,
Η προφήτισσα Μαρία,
Μ' ένα τύμπανο τερπνόν.
Και πηδούν όλες οι κόρες
Με τις αγάλες ανοικτές,
Τραγουδώντας, ανθοφόρες,
Με τα τύμπανα τερπνόν.
Σε γνωρίζω από την κόψη
Του σπαθιού την τρομερή,
Σε γνωρίζω από την όψη
Που με βία μετράει τη γη.
Εις αυτήν, είν' ξανουσμένο,
Δεν νικιέσαι εσύ ποτέ
Όμως, όχι, δεν είν' ξένο
Και το πέλαγο για σε.
Το στοιχείον αυτό ξαπλώνει
Κύματ' άπειρα εις τη γη,
Με τα οποία την περιζώνει,
Κι' είναι εικόνα σου λαμπρή.
Με βρυχίσματα σαλεύει
Που τρομάζει η ακοή
Κάθε ξύλο κινδυνεύει

Και λιμιώνα αναζητεί.
Φαίνεται' έπειτα η γαλήνη
Και το λάμψιμο του ηλιού,
Και τα χρώματα αναδίνει
Του γλαυκότατου ουρανού.
Δεν νικιέσαι, είν' ξακουσμένο,
Στην ξηρά εσύ ποτέ
Όμως, όχι, δεν είν' ξένο
Και το πέλαγο για σε.
Περνούν άπειρα τα ξάρτια,
Και σαν λόγγος στριμωχτά
Τα τρεχούμενα κατάρτια,
Τα ολοφούσκωτα πανιά.
Συ τες δύναμές σου σπρώχνεις,
Και αγκαλά δεν είν' πολλές,
Πολεμώντας, αλλά διώχνεις,
Αλλα παίρνεις, αλλά καις.
Με επιθύμια να τηράζης
Δύο μεγάλα σε θωρώ,
Και θανάσιμον τινάζεις
Εναντίον τους κεραυνό.
Πιάνει, αυξάνει, κοκκινίζει,
Και σηκώνει μια βροντή,
Και το πέλαο χρωματίζει
Με αιματόχροη βαφή.
Πνίγοντ' όλοι οι πολεμάρχοι
Και δεν μνέσκει ένα κορμί
Χάρου, σκιά του Πατριάρχη,
Που σ' επέταξαν εκεί.
Εκρυφόσμιγαν οι φίλοι
Με τς εχθρούς τους τη Λαμπρή,
Και τους έτρεμαν τα χείλη
Δίνοντάς τα εις το φιλί.
Κειές τες δάφνες που εσκορπίστε
Τώρα πλέον δεν τες πατεί,
Και το χέρι οπού εφιλήστε
Πλέον, α! Πλέον δεν ευλογεί.
Όλοι κλαύστε. Αποθαμένος
Ο αρχηγός της Εκκλησιάς

Κλαύστε, κλαύστε κρεμασμένος
Ωσάν νά 'τανε φονιάς.
Έχει ολάνοικτο το στόμα
Π' ώρες πρώτα είχε γευθή
Τ' Άγιον Αίμα, τ' Άγιον Σώμα
Λες πως θε να ξαναβγή.
Η κατάρα που είχε αφήσει
Λίγο πριν να αδικηθή
Εις οποίον δεν πολεμήση
Και ημπορεί να πολεμή.
Την ακούω, βροντάει, δεν παύει
Εις το πέλαγο, εις τη γη,
Και μουγκρίζοντας ανάβει
Την αιώνιαν αστραπή.
Η καρδιά συχνοσπαράζει...
Πλην τι βλέπω; σοβαρά
Να σωπάσω με προστάζει
Με το δάκτυλο η θεά.
Κοιτάει γύρω εις την Ευρώπη
Τρεις φορές μ' ανησυχιά
Προσηλώνεται κατόπι
Στην Ελλάδα, και αρχινά:
«Παλληκάρια μου! Οι πολέμιοι
Για σας όλοι είναι χαρά,
αι το γόνα σας δεν τρέμει
Στους κινδύνους εμπροστά.
» Απ' εσάς απομακρύνει
Κάθε δύναμη εχθρική
Αλλά ανίκητη μια μένει
Που τες δάφνες σας μαδεί.
» Μία, που όταν ωσάν λύκοι
Ξαναρχόστενε ζεστοί,
Κουραμένοι από τη νίκη,
Αχ! Τον νουν σας τυραννεί.
» Η Διχόνοια που βαστάει
Ενα σκήπτρο η δολερή
Καθενός χαμογελάει,
Πάρ' το, λέγοντας, και συ.
» Κειό το σκήπτρο που σας δείχνει

Έχει αλήθεια ωραία θωριά
Μην το πιάστε, γιατί ρίχνει
Εισέ δάκρυα θλιβερά.
» Από στόμα οπού φθονάει,
Παλληκάρια, ας μην 'πωθή,
Πως το χέρι σας κτυπάει
Του αδελφού την κεφαλή.
» Μην ειπούν στο στοχασμό τους
Τα ξένα έθνη αληθινά:
Εάν μισούνται ανάμεσό τους
Δεν τους πρέπει ελευθεριά.
» Τέτοια αφήστενε φροντίδα
Όλο το αίμα οπού χυθή
Για θρησκεία και για πατρίδα
Όμοιαν έχει την τιμή.
» Στο αίμα αυτό, που δεν πονείτε
Για πατρίδα, για θρησκεία,
Σας ορκίζω, αγκαλιασθήτε
Σαν αδέλφια γκαρδιακά.
» Πόσον λείπει, στοχασθήτε,
Πόσο ακόμη να παρθή
Πάντα η νίκη, αν ενωθήτε,
Πάντα εσάς θ' ακολουθή.
» Ω ακουσμένοι εις την ανδρεία!...
Καταστήστε ένα σταυρό,
Και φωνάξετε με μία:
Βασιλείς, κοιτάξτ' εδώ.
» Το σημείον που προσκυνάτε
Είναι τούτο, και γι' αυτό
Ματωμένους μας κοιτάτε
Στον αγώνα το σκληρό.
» Ακατάπαυστα το βρίζουν
Τα σκυλιά και το πατούν
Και τα τέκνα του αφανίζουν
Και την πίστη αναγελούν.
» Εξ αιτίας του εσπάρθη, εχάθη
Αίμα αθώο χριστιανικό,
Που φωνάζει από τα βάθη
Της νυκτός: Να' κ δ ι κ η θ ώ.

» Δεν ακούτε, εσείς εικόνες
Του Θεού, τέτοια φωνή;
Τώρα επέρασαν αιώνες
Και δεν έπαυσε στιγμή.
» Δεν ακούτε; εις κάθε μέρος
Σαν του Αβέλ καταβοά
Δεν είν' φύσημα του αέρος
Που σφυρίζει εις τα μαλλιά.
» Τι θα κάμετε; θ' αφήστε
Να αποκτήσωμεν εμείς
Λευθερίαν, ή θα την λύστε
Εξ αιτίας Πολιτικής;
» Τούτο ανίσως μελετάτε,
Ιδού, εμπρός σας τον Σταυρό
Βασιλείς! ελάτε, ελάτε,
Και κτυπήσετε κι εδώ».

Πηγή: sansimera.gr

21 Οκτωβρίου του 1825: Δημοσιεύεται για πρώτη φορά στη «Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος» κριτική του ποιήματος του Διονυσίου Σολωμού «Ύμνος εις την Ελευθερία», από τον Σπυρίδωνα Τρικούπη.

Ποίημα του Διονυσίου Σολωμού (1798-1857), οι δύο πρώτες στροφές του οποίου σε μουσική του Νικολάου Μάντζαρου (1795-1872), αποτελούν τον Εθνικό Ύμνο της Ελλάδας (1865) και της Κύπρου (1966).

Ο Ύμνος εις την Ελευθερία γράφτηκε από τον 25χρονο Σολωμό στη Ζάκυνθο, πρώτα στα ιταλικά και εν συνεχεία στα ελληνικά, τον Μάιο του 1823, σε μία περίοδο ιδιαίτερης έξαρσης της Ελληνικής Επανάστασης. «...Δε θέλω να περάσει κανενός από το μυαλό πως την ώρα που νικούν οι δικοί μας στο Μαραθώνα, εγώ κάθομαι και τραγουδώ για ένα βοσκόπουλο...» (Ο θάνατος του βοσκού), έγραφε στον φίλο του Γεώργιο Δε Ρώσση την ίδια εποχή.

Το ποίημα του Σολωμού αποτελείται από 158 τετράστιχες στροφές. Το μέτρο είναι τροχαϊκό με εναλλαγές επτασύλλαβων και οκτασύλλαβων στίχων. Σύμφωνα με το περιεχόμενό του μπορεί να χωρισθεί στα εξής μέρη:

Προοίμιο (στρ. 1-34). Ο ποιητής παρουσιάζει τη θεά ελευθερία, θυμίζει τα περασμένα μαρτύρια του Ελληνισμού, την εξέγερση των σκλάβων, τη χαρά του Ελληνισμού, την έχθρα των Ευρωπαίων ηγεμόνων και την περιφρονητική

αδιαφορία των Ελλήνων για τα φιλότουρκα αισθήματά τους.

Η περιγραφή της Μάχης της Τριπολιτσάς (στρ. 35-74).

Η μάχη της Κορίνθου και η καταστροφή του Δράμαλη στα Δερβενάκια (στρ. 75-87).

Η πρώτη πολιορκία του Μεσολογγίου στα 1822 και ο πνιγμός των Τούρκων στον ποταμό Αχελώο (στρ. 88-122).

Τα πολεμικά κατορθώματα στη θάλασσα, η πυρπόληση της τουρκικής ναυαρχίδας κοντά στην Τένεδο και ο απαγχονισμός του Γρηγορίου Ε'. (στρ. 123-138).

Επίλογος (στρ. 139-158). Ο ποιητής συμβουλεύει τους αγωνιστές να απαλλαγούν από τη διχόνοια και προτρέπει τους δυνατούς της Ευρώπης να αφήσουν την Ελλάδα να ελευθερωθεί (Γιάννης Ν. Παππάς: «Για να γνωρίσουμε το Σολωμό», εκδ. Μεταίχμιο).

Η φήμη του ποιήματος ξεπέρασε γρήγορα τα στενά όρια της Ζακύνθου. Το 1824 μεταφράστηκε μέρος του στα αγγλικά και ολόκληρο στα γαλλικά. Στον επαναστατημένο ελληνικό χώρο δημοσιεύτηκε τον ίδιο χρόνο στο Μεσολόγγι, στην εφημερίδα «Ελληνικά Χρονικά» του Ιάκωβου Μάγερ. Θα ακολουθήσουν και άλλες δημοσιεύσεις τον επόμενο χρόνο, ενώ στις 21 Οκτωβρίου του 1825 θα δημοσιευθεί και η πρώτη κριτική του ποιήματος από τον Σπυρίδωνα Τρικούπη στη Γενική Εφημερίδα της Ελλάδος, που εκδιδόταν στο Ναύπλιο.

Μεταξύ 1828 και 1830, ο Ύμνος εις την Ελευθερίαν μελοποιήθηκε από τον κερκυραίο μουσουργό Νικόλαο Μάντζαρο για τετράφωνη ανδρική χορωδία και ακουγόταν με ενθουσιασμό σε εθνικές εορτές στα Επτάνησα. Τον Δεκέμβριο του 1844 ο Μάντζαρος παρουσίασε μια νέα μελοποίηση του ποιήματος και την υπέβαλε στον βασιλιά Όθωνα, με την ελπίδα να γίνει το «εθνικό άσμα» της χώρας. Μέχρι τότε ο Εθνικός Ύμνος της Ελλάδας ήταν ο Βαυαρικός (η γνωστή μελωδία του Χάιντν, που σήμερα είναι ο εθνικός ύμνος της Γερμανίας και της Αυστρίας). Το έργο έγινε δεκτό μόνο ως σύνθεση και βραβεύτηκε με τον Αργυρό Σταυρό του Τάγματος του Σωτήρος.

Το 1865, κατά τη διάρκεια επίσκεψής του στην Κέρκυρα, ο Βασιλιάς Γεώργιος Α' άκουσε την εκδοχή της σύνθεσης του Μάντζαρου για ορχήστρα πνευστών από την μπάντα της Φιλαρμονικής Εταιρείας Κερκύρας και του έκανε εντύπωση. Ακολούθησε το Βασιλικό Διάταγμα της 4ης Αυγούστου 1865, που το χαρακτήρισε «επίσημον εθνικόν άσμα» και εντελλόταν η εκτέλεσή του «κατά πάσας τας ναυτικές παρατάξεις του Βασιλικού Ναυτικού». Επίσης, ενημερώθηκαν οι ξένοι πρέσβεις, ώστε να ανακρούεται και από τα ξένα πλοία στις περιπτώσεις απόδοσης τιμών προς τον Βασιλιά της Ελλάδος ή την Ελληνική Σημαία. Από τότε ο Ύμνος εις την Ελευθερίαν του Διονυσίου Σολωμού, μελοποιημένος από τον Νικόλαο Μάντζαρο, θεωρείται ως εθνικός ύμνος της Ελλάδας. Από τις 18 Νοεμβρίου 1966 με την απόφαση 6133 του υπουργικού συμβουλίου καθιερώθηκε και ως εθνικός

ύμνος της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Ύμνος εις την Ελευθερίαν

FacebookTwitterE-mailΠερισσότερα...34

Ποίημα του Διονυσίου Σολωμού, οι δύο πρώτες στροφές του οποίου σε μουσική του Νικολάου Μάντζαρου, αποτελούν τον Εθνικό Ύμνο της Ελλάδας (1865) και της Κύπρου (1966). (Διαβάστε το Αφιέρωμα →)

Libertà vo candando, ch'è si cara

Come sa chi per lei vita rifiuta.

DANTE

Σε γνωρίζω από την κόψη

Του σπαθιού την τρομερή,

Σε γνωρίζω από την όψη

Που με βία μετρά τη γη.

Απ' τα κόκαλα βγαλμένη

Των Ελλήνων τα ιερά,

Και σαν πρώτα ανδρειωμένη,

Χαίρε, ω χαίρε, Ελευθεριά!

Εκεί μέσα εκατοικούσες

Πικραμένη, εντροπαλή,

Κι ένα στόμα ακαρτερούσες,

Έλα πάλι, να σου πη.

Άργειε νά 'λθη εκείνη η μέρα,

Και ήταν όλα σιωπηλά,

Γιατί τά 'σκιαζε η φοβέρα

Και τα πλάκωνε η σκλαβιά.

Δυστυχής! Παρηγορία

Μόνη σου έμενε να λες

Περασμένα μεγαλεία

Και διηγώντας τα να κλαις.

Και ακαρτέρει, και ακαρτέρει

Φιλελεύθερη λαλιά,

Ένα εκτύπαε τ' άλλο χέρι

Από την απελπισιά.

Κι έλεες: πότε, α! πότε βγάνω

Το κεφάλι από τς ερμιές;

Κι αποκρίνοντο από πάνω

Κλάψες, άλυσες, φωνές.

Τότε εσήκωνες το βλέμμα
Μες στα κλάιματα θολό,
Και εις το ρούχο σου έσταζ' αίμα,
Πλήθος αίμα Ελληνικό.
Με τα ρούχα αιματωμένα
Ξέρω ότι έβγαινες κρυφά
Να γυρεύης εις τα ξένα
Άλλα χέρια δυνατά.
Μοναχή το δρόμο επήρες,
Εξανάλθες μοναχή
Δεν είν' εύκολες οι θύρες,
Εάν η χρεία τες κουρταλή.
Άλλος σου έκλαψε εις τα στήθια,
Αλλ' ανάσασιν καμιά
Άλλος σου έταξε βοήθεια
Και σε γέλασε φρικτά.
Άλλοι, οϊμέ! στη συμφορά σου
Οπού εχαίροντο πολύ,
Σύρε νάβρης τα παιδιά σου,
Σύρε ελέγαν οι σκληροί.
Φεύγει οπίσω το ποδάρι
Και ολοκλήγορο πατεί
Ή την πέτρα ή το χορτάρι
Που τη δόξα σου ενθυμεί.
Ταπεινότατη σου γέρνει
Η τρισάθλια κεφαλή,
Σαν πτωχού που θυροδέρνει
Κι' είναι βάρος του η ζωή.
Ναι αλλά τώρα αντιπαλεύει
Κάθε τέκνο σου με ορμή,
Που ακατάπαυστα γυρεύει
Ή τη νίκη ή τη θανή.
Απ' τα κόκαλα βγαλμένη
Των Ελλήνων τα ιερά,
Και σαν πρώτα ανδρειωμένη,
Χαίρε, ω χαίρε, Ελευθεριά!
Μόλις είδε την ορμή σου
Ο ουρανός, που για τς εχθρούς
Εις τη γη τη μητρική σου

Έτρεφ' άνθια και καρπούς.
Εγαλήνευσε και εχύθη
Καταχθόνια μία βοή,
Και του Ρήγα σου απεκρίθη
Πολεμόκραχτη η φωνή.
Όλοι οι τόποι σου σ'εκράξαν
Χαιρετώντας σε θερμά,
Και τα στόματα εφωνάξαν
Όσα αισθάνετο η καρδιά.
Εφωνάξανε ως τ' αστέρια
Του Ιονίου και τα νησιά,
Και εσηκώσανε τα χέρια
Για να δείξουνε χαρά.
Μ' όλον πού 'ναι αλυσωμένο
Το καθένα τεχνικά,
Και εις το μέτωπο γραμμένο
Έχει: Ψ ε ύ τ ρ α Ε λ ε υ θ ε ρ ι ά.
Γκαρδιακά χαροποιήθη
Και του Βάσιγκτον η γη,
Και τα σίδερα ενθυμήθη
Που την έδεναν και αυτή.
Απ' τον πύργο του φωνάζει,
Σα να λήη σε χαιρετώ,
Και τη χήτη του τινάζει
Το Λεοντάρι το Ισπανό.
Ελαφιάσθη της Αγγλίας
Το θηρίο, και σέρνει ευθύς
Κατά τ' άκρα της Ρουσίας
Τα μουγκρίσματα της οργής.
Εις το κίνημά του δείχνει
Πως τα μέλη είν' δυνατά
Και στου Αιγαίου το κύμα ρίχνει
Μια σπιθόβολη ματιά.
Σε ξανοίγει από τα νέφη
Και το μάτι του Αετού,
Που φτερά και νύχια θρέφει
Με τα σπλάχνα του Ιταλού.
Και σ' εσέ καταγυρμένος,
Γιατί πάντα σε μισεί,

Έκρωζ' έκρωζε ο σκασμένος,
Να σε βλάψη, αν ημπορή.
Αλλο εσύ δεν συλλογιέσαι
Πάρεξ που θα πρωτοπάς
Δεν μιλείς και δεν κουνιέσαι
Στες βρισιές οπού αγρικάς.
Σαν τον βράχον οπού αφήνει
Κάθε ακάθαρτο νερό
Εις τα πόδια του να χύνη
Ευκολόσβηστον αφρό.
Οπού αφήνει ανεμοζάλη
Και χαλάζι και βροχή
Να του δέρνουν τη μεγάλη,
Την αιώνιαν κορυφή.
Δυστυχιά του, ω δυστυχιά του,
Οποιανού θέλει βρεθή
Στο μαχαίρι σου αποκάτου
Και σ' εκείνο αντισταθή.
Το θηρίο π' ανανογιέται,
Πως του λείπουν τα μικρά,
Περιορίζεται, πετιέται,
Αίμα ανθρώπινο διψά.
Τρέχει, τρέχει όλα τα δάση,
Τα λαγκάδια, τα βουνά,
Κι όπου φθάση, όπου περάση,
Φρίκη, θάνατος, ερμιά.
Ερμιά, θάνατος και φρίκη
Όπου επέρασες κι εσύ
Ξίφος έξω από τη θήκη
Πλέον ανδρείαν σου προξενεί.
Ιδού εμπρός σου ο τοίχος στέκει
Της αθλίας Τριπολιτσάς
Τώρα τρόμου αστροπελέκι
Να της ρίψης πιθυμάς.
Μεγαλόψυχο το μάτι
Δείχνει, πάντα οπώς νικεί,
Και ας είν' άρματα γεμάτη
Και πολέμιαν χλαλοή.
Σου προβαίνουνε και τρίζουν

Για να ιδής πως είν' πολλά
Δεν ακούς που φοβερίζουν
Ανδρες μύριοι και παιδιά;
Λίγα μάτια, λίγα στόματα
Θα σας μείνουνε ανοιχτά
Για να κλαύσετε τα σώματα
Που θε νάβρη η συμφορά.
Κατεβαίνουνε, και ανάφτει
Του πολέμου αναλαμπή.
Το τουφέκι ανάβει, αστράφτει,
Λάμπει, κόφτει το σπαθί.
Γιατί η μάχη εστάθη ολίγη;
Λίγα τα αίματα γιατί;
Τον εχθρό θωρώ να φύγη
Και στο κάστρο ν' ανεβή.
Μέτρα... είν' άπειροι οι φευγάτοι,
Οπού φεύγοντας δειλιούν
Τα λαβώματα στην πλάτη
Δέχοντ', ώστε ν' ανεβούν.
Εκεί μέσα ακαρτερείτε
Την αφεύγατη φθορά
Να, σας φθάνει, αποκριθήτε
Στις νυκτός τη σκοτεινιά.
Αποκρίνονται, και η μάχη
Έτσι αρχίζει, οπού μακριά
Από ράχη εκεί σε ράχη
Αντιβούιζε φοβερά.
Ακούω κούφια τα τουφέκια,
Ακούω σμίξιμο σπαθιών,
Ακούω ξύλα, ακούω πελέκια,
Ακούω τρίξιμο δοντιών.
Α! Τι νύκτα ήταν εκείνη
Που την τρέμει ο λογισμός;
Άλλος ύπνος δεν εγίνη
Πάρεξ θάνατου πικρός.
Της σκηνής η ώρα, ο τόπος,
Οι κραυγές, η ταραχή,
Ο σκληρόψυχος ο τρόπος
Του πολέμου, και οι καπνοί.

Και οι βροντές, και το σκοτάδι,
Οπού αντίσκοφτε η φωτιά,
Επαράσταιναν τον άδη
Που ακαρτέρειε τα σκυλιά.
Τ' ακαρτέρειε. – Εφαίνοντ' ίσκιои
Αναρίθμητοι γυμνοί,
Κόρες, γέροντες, νεανίσκοι,
Βρέφη ακόμη εις το βυζί.
Όλη μαύρη μυρμηγκιάζει,
Μαύρη η εντάφια συντροφιά,
Σαν το ρούχο οπού σκεπάζει
Τα κρεβάτια τα στερνά.
Τόσοι, τόσοι ανταμωμένοι
Επετιούντο από τη γη,
Όσοι είν' άδικα σφαγμένοι
Από τούρκικην οργή.
Τόσα πέφτουνε τα θέρι-
σμένα αστάχια εις τους αγρούς
Σχεδόν όλα εκείά τα μέρη
Εσκεπάζοντο απ' αυτούς.
Θαμποφέγει κανέν' άστρο,
Και αναδεύοντο μαζί,
Αναβαίνοντας το κάστρο
Με νεκρώσιμη σιωπή.
Έτσι χάμου εις την πεδιάδα,
Μες στο δάσος το πυκνό,
Όταν στέλνη μίαν αχνάδα
Μισοφέγγαρο χλωμό.
Εάν οι άνεμοι μες στ' άδεια
Τα κλαδιά μουγκοφυσούν,
Σειούνται, σειούνται τα μαυράδια,
Οπού οι κλώνοι αντικτυπούν.
Με τα μάτια τους γυρεύουν
Όπου είν' αίματα πηχτά,
Και μες στ' αίματα χορεύουν
Με βρυχίσματα βραχνά,
Και χορεύοντας μανίζουν
Εις τους Έλληνας κοντά,
Και τα στήθια τους εγγίζουν

Με τα χέρια τα ψυχρά.
Εκειό το έγγισμα πηγαίνει
Βαθιά μες στα σωθικά,
Όθεν όλη η λύπη βγαίνει,
Και άκρα αισθάνονται ασπλαχνιά.
Τότε αυξάινει του πολέμου
Ο χορός τρομακτικά,
Σαν το σκόρπισμα του ανέμου
Στου πελάου τη μοναξιά.
Κτυπούν όλοι απάνου κάτου
Κάθε κτύπημα που εβγή
Είναι κτύπημα θανάτου,
Χωρίς να δευτερωθή.
Κάθε σώμα ιδρώνει, ρέει
Λες και εκείθεν η ψυχή
Απ' το μίσος που την καίει
Πολεμάει να πεταχθή.
Της καρδιάς κτυπίες βροντάνε
Μες στα στήθια τους αργά,
Και τα χέρια οπού χουμάνε
Περισσότερο είν' γοργά.
Ουρανός γι' αυτούς δεν είναι,
Ουδέ πέλαγο, ουδέ γη
Γι' αυτούς όλους το παν είναι
Μαζωμένο αντάμα εκεί.
Τόση η μάνητα και η ζάλη,
Που στοχάζεσαι, μη πως
Από μία μεριά και απ' άλλη
Δεν μείνη ένας ζωντανός.
Κοίτα χέρια απελπισμένα
Πώς θερίζουνε ζωές!
Χάμου πέφτουνε κομμένα
Χέρια, πόδια, κεφαλές,
Και παλάσκες και σπαθία
Με ολοσκόρπιστα μυαλά,
Και με ολόσχιστα κρανία
Σωθικά λαχταριστά.
Προσοχή καμία δεν κάνει
Κανείς, όχι εις τη σφαγή

Πάνε πάντα εμπρός. Ω! Φθάνει,
Φθάνει, έως πότε οι σκοτωμοί;
Ποίος αφήνει εκεί τον τόπο,
Πάρεξ όταν ξαπλωθή;
Δεν αισθάνονται τον κόπο
Και λες κι είναι εις την αρχή.
Ολιγόστευαν οι σκύλοι,
Και Α λ λ ά εφώναζαν, Αλλά
Και των Χριστιανών τα χείλη
Φ ω τ ι ά εφώναζαν, φ ω τ α ι ά.
Λεονταρόψυχα εκτυπιούνται,
Πάντα εφώναζαν φ ω τ ι ά,
Και οι μιαροί κατασκορπιούνται,
Πάντα σκούζοντας Α λ λ ά.
Παντού φόβος και τρομάρα
Και φωνές και στεναγμοί
Παντού κλάψα, παντού αντάρα,
Και παντού ξεψυχισμοί.
Ήταν τόσοι! Πλέον το βόλι
Εις τ' αυτιά δεν του λαλεί.
Όλοι χάμου εκτίτοντ' όλοι
Εις την τέταρτη αυγή.
Σαν ποτάμι το αίμα εγίνη
Και κυλάει στη λαγκαδιά,
Και το αθώο χόρτο πίνει
Αίμα αντίς για τη δροσιά.
Της αυγής δροσάτι αέρι,
Δεν φυσάς τώρα εσύ πλιό
Στων ψευδόπιστων το αστέρι
Φύσα, φύσα εις το ΣΤΑΥΡΟ.
Απ' τα κόκαλα βγαλμένη
Των Ελλήνων τα ιερά,
Και σαν πρώτα ανδρειωμένη,
Χαίρε, ω χαίρε, Ελευθεριά!
Της Κορίνθου ιδού και οι κάμποι
Δεν λάμπ' ήλιος μοναχά
Εις τους πλάτανους, δεν λάμπει
Εις τ' αμπέλια, εις τα νερά.
Εις τον ήσυχον αιθέρα

Τώρα αθώα δεν αντηχεί
Τα λαλήματα η φλογέρα,
Τα βελάσματα το αρνί.
Τρέχουν άρματα χιλιάδες
Σαν το κύμα εις το γιαλό
Αλλ' οι ανδρείοι παλληκαράδες
Δεν ψηφούν τον αριθμό.
Ω τρακόσιοι! Σηκωθήτε
Και ξανάλθετε σ' εμάς
Τα παιδιά σας θέλ' ιδήτε
Πόσο μοιάζουνε με σας.
Όλοι εκείνοι τα φοβούνται
Και με πάτημα τυφλό
Εις την Κόρινθο αποκλειούνται
Κι' όλοι χάνονται απ' εδώ.
Στέλνει ο άγγελος του ολέθρου
Πείναν και Θανατικό
Που με σχήμα ενός σκελέθρου
Περπατούν αντάμα οι δύο.
Και πεσμένα εις τα χορτάρια
Απεθαίνανε παντού
Τα θλιμμένα απομεινάρια
Της φυγής και του χαμού.
Και εσύ αθάνατη, εσύ θεία,
Που ό,τι θέλεις ημπορείς,
Εις τον κάμπο, Ελευθερία,
Ματωμένη περπατείς.
Στη σκιά χεροπιασμένες,
Στη σκιά βλέπω κι' εγώ
Κρινοδάκτυλες παρθένες
Οπού κάνουνε χορό.
Στο χορό γλυκογυρίζουν
Ωραία μάτια ερωτικά,
Και εις την αύρα κυματίζουν
Μαύρα, ολόχρυσα μαλλιά.
Η ψυχή μου αναγαλλιάζει
Πώς ο κόρφος καθεμιάς
Γλυκοβύζαστο ετοιμάζει
Γάλα ανδρείας και ελευθερίας.

Μες στα χόρτα, τα λουλούδια,
Το ποτήρι δεν βαστώ
Φιλελεύθερα τραγούδια
Σαν τον Πίνδαρο εκφωνώ.
Απ'τα κόκαλα βγαλμένη
Των Ελλήνων τα ιερά,
Και σαν πρώτα ανδρειωμένη,
Χαίρε, ω χαίρε, Ελευθεριά!
Πήγες εις το Μεσολόγγι
Την ημέρα του Χριστού,
Μέρα που άνθισαν οι λόγγοι
Για το τέκνο του Θεού.
Σούλθε εμπρός λαμποκοπώντας
Η Θρησκεία μ' ένα σταυρό,
Και το δάκτυλο κινώντας
Οπού ανεί τον ουρανό.
Σ' αυτό, εφώναξε, το χώμα
Στάσου ολόρθη, Ελευθεριά
Και φιλώντας σου στο στόμα
Μπαίνει μες στην εκκλησιά.
Εις την τράπεζα σιμώνει
Και το σύγνεφο το αχνό
Γύρω γύρω της πυκνώνει
Που σκορπάει το θυμιατό.
Αγρικόει την ψαλμωδία
Οπού edίδαξεν αυτή
Βλέπει τη φωταγωγία
Στους Αγίους εμπρό χυτή.
Ποιοι είν' αυτοί που πλησιάζουν
Με πολλή ποδοβολή,
Κι' άρματ', άρματα ταράζουν;
Επετάχτηκες εσύ.
Α! Το φως που σε στολίζει,
Σαν ηλίου φεγγοβολή,
Και μακρόθεν σπινθηρίζει,
Δεν είναι, όχι, από τη γη.
Λάμπιν έχει όλη φλογώδη
Χείλος, μέτωπο, οφθαλμός
Φως το χέρι, φως το πόδι

Κι' όλα γύρω σου είναι φως.
Το σπαθί σου αντισηκώνεις,
Τρία πατήματα πατάς,
Σαν τον πύργο μεγαλώνεις,
Και εις το τέταρτο κτυπάς.
Με φωνή που καταπείθει
Προχωρώντας ομιλείς
«Σήμερ', άπιστοι, εγεννήθη
Ναι, του κόσμου ο Λυτρωτής.
» Αυτός λέγει... Αποκρασθήτε:
Εγώ είμ' Α λ φ α, Ω μ έ γ α εγώ
Πέστε, που θ' αποκρυφθήτε
Εσείς όλοι, αν οργισθώ;
» Φλόγα ακοίμητην σας βρέχω,
Που μ' αυτήν αν συγκριθή
Κείνη η κάτω οπού σας έχω
Σαν δροσιά θέλει βρεθή.
» Κατατρώγει, ωσάν τη σχίζα,
Τόπους άμετρα υψηλούς,
Χώρες, όρη από τη ρίζα,
Ζώα και δένδρα και θνητούς.
» Και το παν το κατακαίει,
Και δεν σώζεται πνοή,
Πάρεξ του άνεμου που πνέει
Μες στη στάχτη τη λεπτή».
Κάποιος ήθελε ερωτήσει:
Του θυμού του είσαι αδελφή;
Ποιός είν' άξιος να νικήση,
Ή με σε να μετρηθή;
Η γη αισθάνεται την τόση
Του χεριού σου ανδραγαθιά,
Που όλην θέλει θανατώσει
Τη μισόχριστη σπορά.
Την αισθάνονται, και αφρίζουν
Τα νερά, και τ' αγρικώ
Δυνατά να μουρμουρίζουν
Σαν να ρυάζετο θηριό.
Κακορίζικοι, που πάτε
Του Αχελώου μες στη ροή,

Και πιδέξια πολεμάτε
Από την καταδρομή.
Να αποφύγετε! Το κύμα
Έγινε όλο φουσκωτό
Εκεί ευρήκατε το μνήμα
Πριν να ευρήτε αφανισμό.
Βλασφημάει, σκούζει, μουγκρίζει
Κάθε λαρυγγας εχθρού,
Και το ρεύμα γαργαρίζει
Τες βασφήμιες του θυμού.
Σφαλερά τετραποδίζουν
Πλήθος άλογα, και ορθά
Τρομασμένα χλιμιτρίζουν
Και πατούν εις τα κορμιά.
Ποίος στον σύντροφον απλώνει
Χέρι, ωσάν να βοηθηθή
Ποίος τη σάρκα του δαγκώνει
Όσο οπού να νεκρωθή.
Κεφαλές απελπισμένες,
Με τα μάτια πεταχτά,
Κατά τ'άστρα σηκωμένες
Για την ύστερη φορά.
Σβηέται -αυξαίνοντας η πρώτη
Του Αχελώου νεροσυρμή-
Το χλιμίτρισμα, και οι κρότοι,
Και του ανθρώπου οι γογγυσμοί.
Έτσι ν' άκουα να βουίξη
Τον βαθύν Ωκεανό,
Και στο κύμα του να πνίξη
Κάθε σπέρμα Αγαρηνό.
Και εκεί πού 'ναι η Αγία Σοφία,
Μες στους λόφους τους επτά,
Όλα τ' άψυχα κορμιά
Βραχοσύντριφτα, γυμνά.
Σωριασμένα να τα σπρώξη
Η κατάρα του Θεού,
Κι απ' εκεί να τα μαζώξη
Ο αδελφός του Φεγγαριού.
Κάθε πέτρα μνήμα ας γένη,

Και η θρησκεία κι η Ελευθεριά
Μ' αργοπάτημα ας πηγαίνει
Μεταξύ τους, και ας μετρά.
Ένα λείψανο ανεβαίνει
Τεντωτό, πιστομητό,
Κι άλλο ξάφνου κατεβαίνει
Και δεν φαίνεται και πλιό.
Και χειρότερα αγριεύει
Και φουσκώνει ο ποταμός
Πάντα πάντα περισσεύει
Πολυφλοίσβισμα και αφρός.
Α! Γιατί δεν έχω τώρα
Τη φωνή του Μωυσή;
Μεγαλόφωνα, την ώρα
Οπού εσβηθούντο οι μισητοί.
Τον Θεόν ευχαριστούσε
Στου πελάου τη λύσσα εμπρός,
Και τα λόγια ηχολογούσε
Αναρίθμητος λαός.
Ακλουθάει την αρμονία
Η αδελφή του Ααρών,
Η προφήτισσα Μαρία,
Μ' ένα τύμπανο τερπνόν.
Και πηδούν όλες οι κόρες
Με τις αγάλες ανοικτές,
Τραγουδώντας, ανθοφόρες,
Με τα τύμπανα τερπνόν.
Σε γνωρίζω από την κόψη
Του σπαθιού την τρομερή,
Σε γνωρίζω από την όψη
Που με βία μετράει τη γη.
Εις αυτήν, είν' ξανουσμένο,
Δεν νικιέσαι εσύ ποτέ
Όμως, όχι, δεν είν' ξένο
Και το πέλαγο για σε.
Το στοιχείον αυτό ξαπλώνει
Κύματ' άπειρα εις τη γη,
Με τα οποία την περιζώνει,
Κι' είναι εικόνα σου λαμπρή.

Με βρυχίσματα σαλεύει
Που τρομάζει η ακοή
Κάθε ξύλο κινδυνεύει
Και λιμιώνα αναζητεί.
Φαίνεται' έπειτα η γαλήνη
Και το λάμψιμο του ηλιού,
Και τα χρώματα αναδίνει
Του γλαυκότατου ουρανού.
Δεν νικιέσαι, είν' ξακουσμένο,
Στην ξηρά εσύ ποτέ
Όμως, όχι, δεν είν' ξένο
Και το πέλαγο για σε.
Περνούν άπειρα τα ξάρτια,
Και σαν λόγγος στριμωχτά
Τα τρεχούμενα κατάρτια,
Τα ολοφούσκωτα πανιά.
Συ τες δύνάμές σου σπρώχνεις,
Και αγκαλά δεν είν' πολλές,
Πολεμώντας, αλλά διώχνεις,
Αλλα παίρνεις, αλλά καις.
Με επιθύμια να τηράζης
Δύο μεγάλα σε θωρώ,
Και θανάσιμον τινάζεις
Εναντίον τους κεραυνό.
Πιάνει, αυξάνει, κοκκινίζει,
Και σηκώνει μια βροντή,
Και το πέλαο χρωματίζει
Με αιματόχροη βαφή.
Πνίγοντ' όλοι οι πολεμάρχοι
Και δεν μνέσκει ένα κορμί
Χάρου, σκιά του Πατριάρχη,
Που σ' επέταξαν εκεί.
Εκρυφόσμιγαν οι φίλοι
Με τς εχθρούς τους τη Λαμπρή,
Και τους έτρεμαν τα χείλη
Δίνοντάς τα εις το φιλί.
Κειές τες δάφνες που εσκορπίστε
Τώρα πλέον δεν τες πατεί,
Και το χέρι οπού εφιλήστε

Πλέον, α! Πλέον δεν ευλογεί.
Όλοι κλαύστε. Αποθαμένος
Ο αρχηγός της Εκκλησιάς
Κλαύστε, κλαύστε κρεμασμένος
Ωσάν νά 'τανε φονιάς.
Έχει ολάνοικτο το στόμα
Π' ώρες πρώτα είχε γευθή
Τ' Άγιον Αίμα, τ' Άγιον Σώμα
Λες πως θε να ξαναβγή.
Η κατάρα που είχε αφήσει
Λίγο πριν να αδικηθή
Εις οποίον δεν πολεμήση
Και ημπορεί να πολεμή.
Την ακούω, βροντάει, δεν παύει
Εις το πέλαγο, εις τη γη,
Και μουγκρίζοντας ανάβει
Την αιώνιαν αστραπή.
Η καρδιά συχνοσπαράζει...
Πλην τι βλέπω; σοβαρά
Να σωπάσω με προστάζει
Με το δάκτυλο η θεά.
Κοιτάει γύρω εις την Ευρώπη
Τρεις φορές μ' ανησυχιά
Προσηλώνεται κατόπι
Στην Ελλάδα, και αρχινά:
«Παλληκάρια μου! Οι πολέμιοι
Για σας όλοι είναι χαρά,
αι το γόνα σας δεν τρέμει
Στους κινδύνους εμπροστά.
» Απ' εσάς απομακραίνει
Κάθε δύναμη εχθρική
Αλλά ανίκητη μια μένει
Που τες δάφνες σας μαδεί.
» Μία, που όταν ωσάν λύκοι
Ξαναρχόστενε ζεστοί,
Κουραμένοι από τη νίκη,
Αχ! Τον νουν σας τυραννεί.
» Η Διχόνοια που βαστάει
Ενα σκήπτρο η δολερή

Καθενός χαμογελάει,
Πάρ' το, λέγοντας, και συ.
» Κειό το σκήπτρο που σας δείχνει
Έχει αλήθεια ωραία θωριά
Μην το πιάστε, γιατί ρίχνει
Εισέ δάκρυα θλιβερά.
» Από στόμα οπού φθονάει,
Παλληκάρια, ας μην 'πωθή,
Πως το χέρι σας κτυπάει
Του αδελφού την κεφαλή.
» Μην ειπούν στο στοχασμό τους
Τα ξένα έθνη αληθινά:
Εάν μισούνται ανάμεσό τους
Δεν τους πρέπει ελευθεριά.
» Τέτοια αφήστενε φροντίδα
Όλο το αίμα οπού χυθή
Για θρησκεία και για πατρίδα
Όμοιαν έχει την τιμή.
» Στο αίμα αυτό, που δεν πονείτε
Για πατρίδα, για θρησκεία,
Σας ορκίζω, αγκαλιασθήτε
Σαν αδέλφια γκαρδιακά.
» Πόσον λείπει, στοχασθήτε,
Πόσο ακόμη να παρθή
Πάντα η νίκη, αν ενωθήτε,
Πάντα εσάς θ' ακολουθή.
» Ω ακουσμένοι εις την ανδρεία!...
Καταστήστε ένα σταυρό,
Και φωνάξετε με μία:
Βασιλείς, κοιτάξτ' εδώ.
» Το σημείον που προσκυνάτε
Είναι τούτο, και γι' αυτό
Ματωμένους μας κοιτάτε
Στον αγώνα το σκληρό.
» Ακατάπαυστα το βρίζουν
Τα σκυλιά και το πατούν
Και τα τέκνα του αφανίζουν
Και την πίστη αναγελούν.
» Εξ αιτιάς του εσπάρθη, εχάθη

Αίμα αθώο χριστιανικό,
Που φωνάζει από τα βάθη
Της νυκτός: Να' κ δ ι κ η θ ώ.
» Δεν ακούτε, εσείς εικόνες
Του Θεού, τέτοια φωνή;
Τώρα επέρασαν αιώνες
Και δεν έπαυσε στιγμή.
» Δεν ακούτε; εις κάθε μέρος
Σαν του Αβέλ καταβοά
Δεν είν' φύσημα του αέρος
Που σφυρίζει εις τα μαλλιά.
» Τι θα κάμετε; θ' αφήστε
Να αποκτήσωμεν εμείς
Λευθερίαν, ή θα την λύστε
Εξ αιτίας Πολιτικής;
» Τούτο ανίσως μελετάτε,
Ιδού, εμπρός σας τον Σταυρό
Βασιλείς! ελάτε, ελάτε,
Και κτυπήσετε κι εδώ».

Πηγή: sansimera.gr